

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บรรลุตามความมุ่งหมายการปฏิรูปการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงการศึกษาไทย ทั้งในด้านสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างเสมอภาคกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และการจัดการศึกษาดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 3)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงกำหนดสาระการปฏิรูปให้ครอบคลุมทุกด้าน เช่น เป้าหมาย และหลักการ สิทธิและโอกาส ระบบการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษา โครงสร้างการบริหารจัดการคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาครูและบุคลากรทางการศึกษา งบประมาณทางการศึกษา และสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เป็นการปฏิรูปเพื่อให้มีเอกภาพด้านนโยบาย มีความหลากหลายในทางปฏิบัติ โดยยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดมาตรฐานการศึกษา และการจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆมาใช้ในการจัดการศึกษา ยึดหลักการส่งเสริมมาตรฐานและพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547 : 4) ตามกฎกระทรวงที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2546 กำหนดให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนภิกษุ และหรือองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษา ทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการและนอกจากนั้นยังได้กำหนด

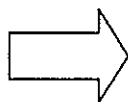
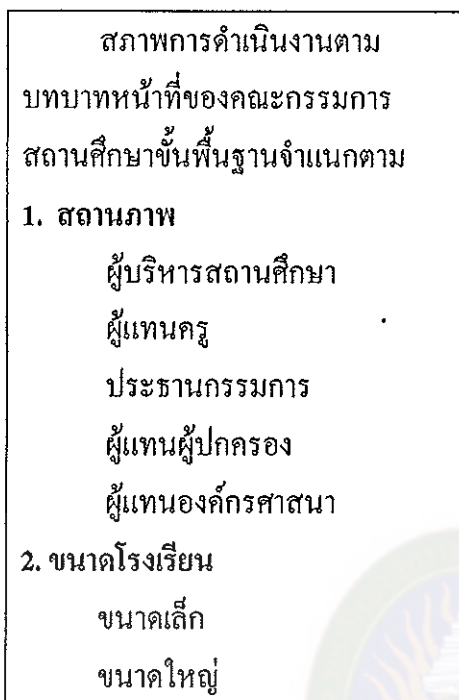
จำนวนคุณสมบัติวิธีการสรรหา วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการจริง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 18)

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ตัวแทนของประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเขตชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการกำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา อันเนื่องจากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ต้องการให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษาอย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : คำนำ) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์คณะบุคคลที่ทำงานร่วมกับสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งสามารถบริหารจัดการศึกษาด้วยตนเองได้ตามกรอบที่กฎหมายกำหนดคั้งนั้น ความหลากหลายของบุคคลที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ จึงเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพ ที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ คั้งนั้นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นองค์คณะบุคคลในการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม จึงต้องอาศัยผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขาหลากหลายและเข้าใจการศึกษา มีความมุ่งมั่น มีเวลาที่จะอุทิศแรงกายแรงใจ พัฒนาสถานศึกษาของชุมชนให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามที่ชุมชน สังคม และประเทศชาติต้องการ จึงส่งผลให้ชุมชน สังคมเข้มแข็งและประเทศชาติก้าวหน้า (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 18)

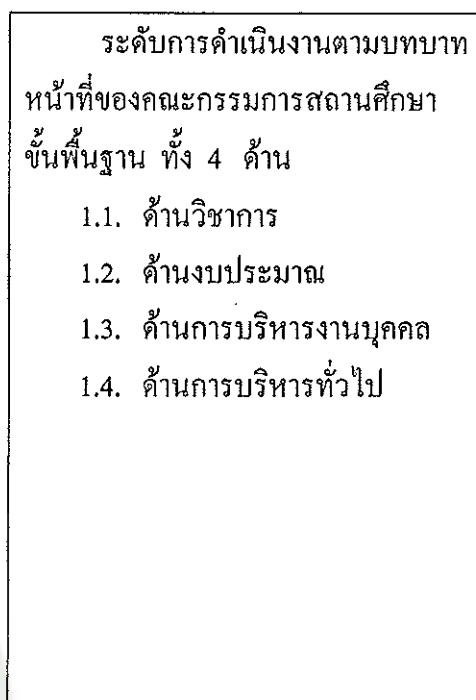
บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งต้องทำหน้าที่แทนชุมชนและผู้ปกครองนักเรียนทุกคนจึงต้องคำนึงถึงการจัดการศึกษาที่จะเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนซึ่งเป็นลูกเป็นหลานของชุมชน ขณะเดียวกันก็ต้องทำงานร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา และคณะครู โดยตระหนักถึงความ เป็น “เจ้าของร่วมกัน” จึงอาศัยกระบวนการทำงานที่เน้นการกระจายอำนาจการมีส่วนร่วมและความโปร่งใสตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอนของการจัดการศึกษาจริง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : คำนำ) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 13-16) ได้กำหนดบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ทั้ง 4 ด้าน คือ

1. กำกับการดำเนินกิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ คำสั่งและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

สภาพการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ที่มีสภาพการดำเนินงานแตกต่างกัน
ตามสถานภาพ และขนาดของสถานศึกษา ทั้งโดยรวมและรายด้าน

ขอบเขตการวิจัย

สภาพการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 1 โดยมีขอบเขต ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่ การศึกษาหนองคายเขต 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 181 โรงเรียน จำนวน 1,779 คน
โดยแยกเป็น โรงเรียนขนาดใหญ่ ที่มีนักเรียนเกินกว่า 300 คนขึ้นไป จำนวน 25 โรงเรียน มี

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 375 คน โรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียนไม่เกิน 300 คน จำนวน 156 โรงเรียน มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1,404 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ปีการศึกษา 2551 จาก 181 โรงเรียน แล้วกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามขนาดโรงเรียน จากตารางของ เกรจซี่และมอร์แกน ได้โรงเรียนที่มีนักเรียนเกินกว่า 300 คน ขึ้นไป จำนวน 17 โรงเรียน มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 85 คน โรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียนไม่เกิน 300 คน จำนวน 107 โรงเรียน มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 535 คน รวมโรงเรียนทั้งสองขนาด จำนวน 124 โรงเรียน คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 620 คน (บุญชม ศรีสะอาด. 2535 : 40)

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนครู ประธานกรรมการ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรศาสนา และขนาดโรงเรียน 2 ขนาด คือ โรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารทั่วไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การดำเนินงาน หมายถึง การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในงาน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

2. สภาพการดำเนินงาน หมายถึง สภาพการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1

3. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การกำกับ ส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบาย มาตรฐานในการบริหารจัดการทางการศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารทั่วไป

4. ด้านวิชาการ หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล การประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน

การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การส่งเสริม สนับสนุนงานวิชาการ แก่บุคคล ครอบครัวยุติธรรมและหน่วยงานอื่นที่จัดการศึกษา รวมทั้งการประสานความร่วมมือการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น

5. **ด้านงบประมาณ** หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำและการเสนอขอ งบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล การรายงานผล การใช้จ่ายเงินและผลการดำเนินงาน การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหาร การเงิน การบริหารบัญชี การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

6. **ด้านการบริหารงานบุคคล** หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการวางแผนอัตรากำลัง และกำหนดตำแหน่ง การสรรหา บรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัย และการออกจากราชการ

7. **ด้านการบริหารทั่วไป** หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับ งานธุรการ งานเลขานุการ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การประสาน และการพัฒนาเครือข่ายการศึกษา การจัดระบบในการบริหารและพัฒนาองค์กร งานเทคโนโลยี สารสนเทศ การส่งเสริมสนับสนุนงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไป การดูแลอาคารสถานที่สภาพแวดล้อม การจัดทำสำมะโนนักเรียน การรับ นักเรียน การส่งเสริม การประสานงานด้านการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา การส่งเสริม สนับสนุน ประสานงานด้านการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน สถาบันอื่นที่จัดการศึกษา การประสานงานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานอื่น การจัดระบบควบคุมภายในหน่วยงาน งานบริการสาธารณะ และงานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

8. **สถานศึกษา** หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2551 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 จำนวน 181 โรงเรียน แยกเป็น โรงเรียน ขนาดใหญ่ จำนวน 25 โรงเรียน โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 156 โรงเรียน

9. **คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน** หมายถึง บุคคลที่ได้รับการเลือกและ แต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หนองคาย เขต 1

10. สถานภาพ หมายถึง องค์กรประกอบ หรือที่ได้มาตามสัดส่วนจากการได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนครู ประธานกรรมการ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรศาสนา

11. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ซึ่งมีสถานศึกษาในสังกัดตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ 6 อำเภอ ของจังหวัดหนองคาย ได้แก่ อำเภอเมืองหนองคาย อำเภอท่าบ่อ อำเภอศรีเชียงใหม่ อำเภอสังคม อำเภอสระใคร และอำเภอโพธิ์ตาก

12. ขนาดสถานศึกษา หมายถึง การแบ่งขนาดโรงเรียนตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ ที่จำแนก เป็น 2 ขนาด ตามจำนวนนักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 2) ได้แก่

12.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 300 คน

12.2. สถานศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ที่มีจำนวนนักเรียนเกินกว่า 300 คนขึ้นไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นและเกิดประโยชน์สูงสุดกับสถานศึกษา ชุมชน และนักเรียน